RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1884. Första Kammaren. N:o 20.

Onsdagen den 26 Mars.

Kammaren sammanträdde kl. 1 e. m.

Justerades protokollen för den 18 och 19 i denna månad.

Upplästes ett inlemnadt läkarebetyg af följande lydelse:

Att Ledamoten af Riksdagens Första Kammare Herr *C. M. Hammar* är af sjukdom tills vidare hindrad att öfvervara så väl Riksdagens som Bevillnings-Utskottets sammanträden, intygar

Stockholm den 23 Mars 1884.

F. W. Warfvinge,
Med. D:r.

Anmäldes och bordlades:

Konstitutions-Utskottets utlåtande N:o 4, i anledning af väckt motion om införande i Riksdagens Kamrar af öppen omröstning;

Stats-Utskottets utlåtanden och memorial:

N:o 13 b, angående åtskilliga rörande de Kongl. teatrarne framstälda förslag;

N:o 30, i anledning af nådig remiss med öfverlemnande af uppgift å de under år 1883 inträffade förändringar i statsverkets inkomster af för dess räkning utarrenderade kronoegendomar;

N:o 31, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående eftergift af kronan tillerkänd ersättning för försummad byggnads- och odlingsskyldighet å krononybygget Lantto N:o 12 i Sattajärvi by i Norrbottens län;

N:o 32, i anledning af väckta motioner om statens inlösande dels af skattefrälseräntor, dels af den kronotionde, som åtföljer patronaträtt i vissa församlingar eller under annan enskild egande-rätt innehafves, samt nämnda räntors och tiondes omsättning i penningar;

N:o 33, i anledning af väckta motioner rörande dels afskrifning eller aflösning af grundskatterna, dels afskrifning af eller lättnader i rustnings- och roteringsbesvären; samt

N:o 34, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående virkesunderstöd för anläggning af jernväg från Luleå till norska gränsen;

Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 3, angående vilkoren för försäljning af bränvin; äfvensom

Lag-Utskottets utlåtanden:

N:o 35, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående patent; och

N:o 36, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen med förslag till lag om skydd för varumärken.

Ifrågasatt ändring af 59 § Riksdagsordningen.

Föredrogs å nyo Konstitutions-Utskottets den 21 och 22 innevarande Mars bordlagda utlåtande N:o 2, i anledning af väckt motion om ändring af 59 § Riksdagsordningen.

Herr Hallenborg: Såsom af den betänkandet vidfogade reservation synes, har jag icke kunnat deltaga i det beslut, hvartill Utskottet har kommit i denna fråga, en fråga som af Utskottet vid flera föregående tillfällen blifvit underställd Kamrarnes godkännande, och hvartill Första Kammaren hvarje gång har lemnat sitt bifall. Det är visserligen sant, att de skäl, som denna gång från Utskottets sida hafva blifvit anförda för afslag å motionen, synas vara ganska väl grundade, men detta hindrar dock icke, att hufvudtanken i motionen, nemligen att man skall kunna till en kommande riksdag uppskjuta behandlingen af en vigtig fråga, dock qvarstår såsom något, som enligt min tanke måste för ärendenas grundliga utredning vara af en ganska stor betydelse. Då vi veta, att de enklaste grundlagsändringar icke kunna vidtagas utan att hvila till den lagtima riksdag, som efter förrättade nya val i hela riket till Andra Kammaren först sammanträder, hvarmed man har åsyftat, att alla grundlagsändringar skola ske med största betänksamhet, så är det ju på tiden att vara betänkt på, att sådana frågor, som djupt ingripa i våra förhållanden, icke må kunna afgöras i riksdagens sista timme, utan må blifva föremål för en noggrannare pröfning, derigenom att möjlighet finnes att uppskjuta

Ifrågasatt ändring af 59 § Riksdagsordningen. (Forts.)

afgörandet till nästa riksdag, hvarigenom man slipper att i slutet af riksdagen, att jag så må säga på stående fot, besluta i frågan. Det har varit af denna anledning som Konstitutions-Utskottet städse förut har tillstyrkt ändring af grundlagen i det syfte, som Herr Schenström nu har föreslagit, fastän Utskottet nu har kommit till en annan åsigt. Då jag emellertid hoppas, att Första Kammaren äfven vid detta tillfälle skall omfatta samma åsigt, som Kammaren förut uttalat, och då oaktadt det motstånd, som från Andra Kammarens sida förut yppat sig, dock någon meningsskiljaktighet inom samma Kammare torde kunna vara att påräkna, särskildt på grund af hvad som vid sista riksdagen inträffade, då de s. k. stora frågorna med så stor raskhet afgjordes, så vågar jag hemställa, att Kammaren behagade återremittera frågan till Utskottet, hvarigenom åtminstone en möjlighet finnes, att Utskottet skall kunna framställa ett nytt förslag, hvarom begge Kamrarne kunna ena sig.

Herr Bergström: För min del kan jag icke instämma i den förre ärade talarens åsigt om det förträffliga deri, att Riksdagen skulle få befogenhet att uppskjuta ett ärendes afgörande till ett följande riksmöte. I de flesta länder — och så är med visshet förhållandet i vårt land — betraktas hvarje riksdag såsom något för sig fristående, som icke har gemenskap med en efterföljande riksdag. Det är endast i fråga om grundlagsförändringar, som ett uppskjutande af ärendets definitiva pröfning till en följande riksdag i nästa valperiod skall ega rum, och detta visserligen på goda grunder. De skäl, som Utskottet anfört för afstyrkande af bifall till motionen, synas mig vara synnerligen väl grundade, och jag har med stor tillfredsställelse i Andra Kammaren deltagit i beslut, hvilka gått ut på att afslå motioner af syftning som den förevarande. Om också denna Kammare skulle vidhålla sin åsigt i frågan, hyser jag den glada förhoppning, att Andra Kammaren icke heller skall svika den åsigt, Kammaren förut uttalat, och hvilken jag för min del anser för den rigtigaste. Kanske finner någon det icke vara lämpligt, att exempel från främmande land anföras, men jag kan dock icke tillbakahålla den anmärkning, att rätten att uppskjuta behandlingen af ett förslag från ett riksmöte till ett annat icke visat sig slå synnerligen väl ut i Norge.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr vice Talmannen: Den fråga, som nu föreligger, har redan förut varit föremål för Kammarens behandling och har då äfven omfattats af Kammaren med ganska mycken sympati. Det torde i detta fall vara nog att erinra om det argument, som vi så ofta hört anföras, då det lider mot slutet af riksdagen, och då stora frågor förekomma, eller att ett yrkande om återremiss eller någon annan förändring, hvilken som helst, i hvad som blifvit föreslaget, som skulle påkalla ytterligare behandling i vederbörande Utskott, är betänkligt, emedan i sådant fall en förlängning af riksdagen skulle påkallas, något som man icke vill utsätta sig för.

Ifrågasatt ändring af 59 § Riksdagsordningen. (Forts.)

Då denna uppfattning råder inom Riksdagen — och det är visst, att denna uppfattning herskar, då den uttalats så många gånger förut — så skulle det ju vara en fördel att i vissa fall kunna till en kommande riksdag uppskjuta ett ärende af den omfattning, att dess grundliga pröfning verkligen ej under den jemförelsevis korta tid, som är anvisad åt de årliga riksdagarne, kan medhinnas. Att det nu skulle ligga ett hinder för en sådan åtgärd deri, att hvarje riksdag för sig borde utgöra ett afslutadt helt, kan jag för min del icke finna, emedan det ju i alla fall mellan de särskilda riksdagarne råder stor kontinuitet, särskildt mellan de riksdagar, som inträffa under samma valperiod. De olägenheter af ett sådant uppskof, som af Utskottet framhållits, afse enligt min uppfattning uteslutande missbruket af en sådan rätt, men alldeles icke dess lämpliga begagnande, och jag tror icke, att man behöfver befara, att detta missbruk skall så ofta ifrågakomma, alldenstund det ju ligger i sakens natur, att endast tvingande omständigheter kunna förmå en Riksdag att beröfva sig sjelf beslutanderätten i en fråga och afstå den åt en följande Riksdag.

Min åsigt är följaktligen den, att Kammaren bör vidhålla den uppfattning, som Kammaren förut har uttalat, och om jag också icke anser det för synnerligen sannolikt, att derigenom ett beslut i den syftning, reservanterne önskat, skall komma att vid denna riksdag fattas, så kan det dock för framtiden vara af vigt, att Kammaren fortfarande visar sig hysa samma åsigt, men då det ju är gifvet, att det under sådana förhållanden icke kan vara skäl att för vidlyftigt sysselsätta sig med frågans detaljer, så ber jag få instämma i Herr Hallenborgs yrkande om återremiss.

Friherre von Kræmer: I ingressen till sitt betänkande har Utskottet här såsom hufvudargument åberopat de skäl, som Utskottet, en af de flere gånger, denna fråga förut förevarit, eller vid 1878 års riksdag, anförde för tillstyrkande af förslaget. Det hufvudsakliga åter bland de skäl, som vid 1878 års riksdag anfördes för den ifrågasatta förändringen, var, att genom medgifvandet af rätt till sådant uppskof skulle åstadkommas större kontinuitet mellan de olika Riksdagarnes beslut. Jag tror för min del, att man der möjligen uppfattat ordet kontinuitet i två olika meningar, ty icke kan det ju vara önskvärdt att åstadkomma en sådan kontinuitet, att ingen Riksdag fattar definitiva beslut, utan binder sina beslut vid en följande Riksdags samtycke; men den kontinuitet, som möjligen skulle kunna vara önskvärd, skulle bestå deri, att icke den ena Riksdagen läte af plötsligen inträffade meningsförändringar förmå sig att fatta beslut i rakt motsatt rigtning mot hvad en föregående Riksdag beslutit. Någon sådan kontinuitet kan emellertid icke genom denna uppskofsrättighet vinnas, utan tvärt om skulle vid en riksdag kunna herska en temligen allmän mening om en fråga, men om denna finge ligga öfver till en annan riksdag, så skulle följden kunna blifva, att den då vid riksdagens första timme komme fram såsom temligen oväntad, och jag anser det verkligen vara tvifvel underkastadt, om pröfningen

Ifrågasatt ändring af 59 § Riksdagsordningen. (Forts.)

då blefve mera grundlig än i riksdagens sista timme, ty, mine Herrar, det menskliga minnet har också sina gränser, och om en fråga blefve vid en riksdag väl förberedd, men sedan uppskötes till en följande, så kunde det ju inträffa, att de personer, som vid frågans första behandling varit fullt hemmastadda med densamma, under mellantiden hunnit glömma bort en och annan dithörande detalj.

Jag anser det derför vara högst osäkert, huruvida en fråga skulle blifva behandlad med större sakkännedom efter ett sådant uppskof. Dessutom tror jag, att ett sådant stadgande, hvars portée man icke på förhand kan bedöma, möjligen skulle kunna gifva anledning till riksdagsmanövrer, att jag så må uttrycka mig, hvilka kanske icke alltid vore önskliga.

För min del anser jag det derför vara säkrast att stanna vid det grundlagsbud, som nu gäller, och derför får jag yrka bifall till Konstitutions-Utskottets förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning gjorde Herr Grefven och Talmannen enligt de derunder framstälda yrkandena propositioner, först å bifall till Utskottets förevarande hemställan och sedan derpå, att ifrågavarande utlåtande skulle till Utskottet återförvisas, samt förklarade sig finna den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i följd hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller Konstitutions-Utskottets utlåtande N:o 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, återförvisas utlåtandet till Utskottet.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—40;
Nej—57.

Förslag om beredande af rätt att anlägga boktryckeri å landet.

Föredrogs å nyo Konstitutions-Utskottets den 21 och 22 i denna månad bordlagda utlåtande N:o 3, i anledning af väckt motion om ändring i §§ 1 och 5 af Tryckfrihetsförordningen.

På framställning af Herr Grefven och Talmannen beslöts, att utlåtandet skulle punktvis företagas till afgörande, dervid Utskottets hemställan skulle förekomma sist.

Förslag om beredande af rätt att anlägga boktryckeri å landet. (Forts.)

§ 1.

Herr Stråle, Wilhelm: Detta förslag antogs af Riksdagens begge Kamrar åren 1869 och 1870, men afslogs af Kongl. Maj:t sistnämnda år. År 1882 framkom förslaget ånyo, men afslogs af Första Kammaren. Under den diskussion, som då egde rum, framställdes mot förslaget åtskilliga efter mitt omdöme ganska väl grundade anmärkningar, särskildt af Friherre Ericson; och då han i dag, såsom jag tror, af sjukdom är hindrad att vara närvarande här i Kammaren, tillåter jag mig att i hufvudsak åberopa mig på, hvad han då yttrade.

Utan att inlåta mig på den omtvistade frågan, huruvida Konstitutions-Utskottet, äfven om Utskottet icke finner en grundlagsförändring vara "högst nödig eller nyttig", så att Utskottet af eget initiativ vill föreslå förändringen, dock bör på grund af enskild motionärs framställning framkomma med ett förslag, som, ehuru ej "högst nödigt eller nyttigt" dock vinner bifall af Utskottets majoritet, tillåter jag mig först fästa uppmärksamheten på, hvilken betydligt olika skilnad det kan vara mellan ett boktryckeri i stad och på landsbygden, så väl i afseende på öfvervakandet af tryckpressens alster som i fråga om rättegången och juryns bildande. I städerna möter vanligen ingen svårighet för Chefen för Justitiedepartementet att finna ett lämpligt ombud. Till ett sådant ombud erfordras ju en person, som besitter erfarenhet, kunskaper och urskilning. Huru vågar man dock påräkna att öfver allt på landsbygden, der boktryckerier till äfventyrs anläggas, kunna i närheten finna sådana ombud till tryckfrihetens öfvervakande, och om en skrift der skall åtalas och qvarstad derå läggas, huru skall en sådan åtgärd kunna ske på ett tillräckligt verksamt sätt, om Justitieministerns ombud bor på ett temligen långt afstånd från boktryckeriet? Ombudet får tidningen kanske först några dagar, sedan den utkommit, och innan han hinner vända sig till kronobetjeningen för att få qvarstad derå lagd, kan må hända en hel vecka eller ännu längre tid förflyta. Mig synes det vara uppenbart att genom bifall till förslaget lagens bud i åtskilliga fall skulle blifva en tom bokstaf. Visserligen invänder man häremot, att qvarstad redan nu icke alltid är så verksam, och visserligen vore det önskligt att den kunde hastigare och kraftigare verkställas, än som åtskilliga gånger har skett, men jag kan dock upplysa derom, att qvarstad en och annan gång har lagts så fort och så kraftigt, att knappt något enda nummer af den brottsliga skriften har hunnit spridas.

I fråga om rättegången vill jag anmärka, att förslaget icke är konseqvent. Det innehåller nemligen, att alla mål, som röra boktryckeriet, skola upptagas vid närmaste stads rätt. Följden blir då den, att om t. ex. en tidning utgifves i Nederkalix, som är en ganska befolkad ort, och något nummer af denna tidning anses så beskaffadt, att qvarstad derå bör läggas och åtal ega rum, så skall sedermera, sedan qvarstaden väl blifvit lagd, rättegången upptagas och juryn bildas i en från orten ganska aflägset

belägen stad. Man får icke heller antaga, att tidningar komma att utgifvas endast i mera befolkade trakter, ty jag tror icke, att synnerligen stort förlag erfordras, för att trycka en liten tidning.

Förslag om beredande af rätt att anlägga boktryckeri å landet. (Forts.)

Förevarande förslag är icke väckt af någon representant från landsbygden, utan af Herr Borg, och något större behof af tillgång till boktryckerier på närmare håll för tryckandet af böcker, periodiska skrifter och s. k. accidenstryck tror jag icke har yppat sig inom vårt land; återstå tidningar, och jag tillåter mig att i fråga om dem ordagrant upprepa hvad Friherre Ericsson i denna fråga yttrade vid 1882 års riksdag: "Pressens inflytande är ju ovilkorligen stort i alla civiliserade länder och särskildt i vårt, der en allmän läskunskap finnes hos folket, och till följd deraf äfven läslusten är betydlig; och det sätt, hvarpå detta kraf nu tillgodoses af tidningarne, tror jag i allmänhet vara ganska tillfredsställande. De tidningar, som nu äro allmännast spridda i landet, och som gå ut i stort antal exemplar, hafva i allmänhet en god tendens — undantag finnas naturligtvis, men jag talar här om den stora mängden af tidningar, som går ut på landet. Fråga uppstår då, huruvida de tidningar, som i stället skulle komma att gifvas ut på landet, komme att förbättra eller försämra detta förhållande, ty jag anser det alldeles gifvet, att de tidningar, som komme att gifvas ut på landet, skulle i de trakter, der de utgåfvos, taga öfverhand och taga bort prenumeranterne från de andra tidningarne, och detta af det skäl, att den lokala färg, som dessa tidningar komme att få genom den möjlighet, de hade, att något närmare behandla de lokala förhållandena, skulle göra, att de blefve i första rummet eftersökta, och att, då det icke tillhör allmogens vanor att hålla många tidningar, de undertryckte städernas tidningar. I hvilkas händer skulle då dessa å landet utgifna tidningar troligast komma att hamna? Uppenbart är, att det icke kan blifva någon stor affär att gifva ut en tidning för t. ex. ett härad; och att det blir en jemförelsevis billig utgift att förlägga eller sätta upp det tryckeri, som för tidningen erfordras, är äfven klart. Man kan således icke påräkna, att de större och bättre krafter, som stå tidningspressen till buds, skulle komma att blifva de, som slå sig ned på landet och utgifva dessa tidningar. Såsom herrarne veta, finnes det i andra länder något, som äfven hos oss börjat göra sig märkbart, det s. k. literära proletariatet, något hvarom vi vid en kommande frågas behandling under Riksdagen väl få anledning att närmare tala och taga i betraktande. Det finnes en mängd personer, som gått igenom våra läroverk, och som varit vid universitetet, och hvilka föräldrarne gjort uppoffringar för, eller hvilka sjelfva måst sätta sig i skuld. De anse sig, på grund af hvad de sålunda arbetat sig till, vara på visst sätt berättigade att, när de komma ut i verlden, få en motsvarande ersättning i anställning. Det är icke ovanligt, att en del af dessa förolyckas på lifvets bana och lida skeppsbrott genom dels oförvållade, dels kanske sjelfförvållade olyckor. Sjelfkritik är icke menniskans starka sida, och derför är det vanligt, att de skylla på samhället de motgångar, hvartill de kanske sjelfva varit skuld. Häraf uppstår ovilja eller hat mot

Förslag om beredande af rätt att anlägga boktryckeri å landet. (Forts.)

det samhälle, i hvilket de lefva, och då de icke hafva något att förlora, blifva de likgiltiga för allt inom samhället bestående och aktningsvärdt. Dessa personer vore det, som på de allra flesta ställen komme att taga den lilla ortens press och tidning om hand. Jag tror icke, det vore lyckligt för den publik, för hvilken de skrefve, och hos hvilken de genom sina tidningar, nummer för nummer, och droppe för droppe, ingöte sitt gift af hat och förakt, mot hvilket ej heller funnes tillgång till det motgift, som ligger i umgänget med andra menniskor och i utbytet af tankar, erfarenhet o. s. v., utan der man, såsom förhållandet är på landet, sitter ensam och icke har något annat sällskap att tillgå än kanske just den tidningsutgifvare, som, måhända öfverlägsen i intellektuelt hänseende, kommit honom att taga intryck af detta städse återkommande, och som icke gör honom lycklig, utan gör honom till en missnöjd i stället för en nöjd och belåten medlem i samhället. Det är skapandet af ett sådant förhållande, som jag anser vara motsatsen till det nyttiga, jag nu måste förutsätta vore det drifvande motivet för ändring af grundlagens bud".

Jag erinrar å nyo, att ett liknande förslag, som det föreliggande, afslogs af Kongl. Maj:t år 1870, och jag hoppas, att denna Kammare nu, såsom vid 1882 års riksdag, måtte afslå förslaget, hvarom jag nu hos Herr Grefven och Talmannen vördsamt får anhålla om proposition.

Herr Hallenborg: Då jag kom upp i Kammaren i dag, kände jag en viss lättnad, när jag såg, att Friherre Ericson, som förra gången så skarpt attackerade Konstitutions-Utskottets förslag, icke var här närvarande. Jag trodde derföre, att jag, åtminstone från det hållet, skulle slippa en kritik af detta förslag, men en annan har nu läst upp hans anförande från föregående riksdag, hvarföre jag således har fått tvenne motståndare, en på platsen och en frånvarande.

Hvad nu sjelfva denna fråga beträffar, så hade jag helst sett, att den icke vid denna riksdag blifvit väckt. Jag tror nemligen, att det i allmänhet icke är bästa sättet att befordra nyttiga och goda reformer att, då de blifvit afslagna, straxt derefter låta dem å nyo framkomma, utan tvärtom tror jag, att denna fråga vunnit på att få hvila litet. Men då den nu är väckt, så måste Konstitutions-Utskottet afgifva svar, och då Utskottet vid flera föregående riksdagar afgifvit det svaret, att det anser, att rättigheten att anlägga boktryckeri på landet vore en rättighet, som verkligen bör komma landsbygden till del, så har Utskottet nu icke ansett sig böra ändra åsigt, derföre att åsigterna i denna Kammare blifvit ändrade. År 1869 biföll nemligen denna Kammare att ett sådant förslag som detta blef hvilande till grundlagsenlig behandling och antog det äfven vid derpå följande riksdag, då det var Kongl. Maj:t, som på formella skäl ansåg sig böra afslå det, ehuru båda Kamrarne, för sin del, antagit det. Vid 1881 års riksdag förklarade denna Kammare samma förslag, som nu blifvit väckt, hvilande, ehuru den vid påföljande riksdag afslog

detsamma. Emellertid är det tydligt och klart, att Utskottet måste afgifva svar på en motion, som väckes, och frågan huruvida en sak skall vara "högst nödig eller nyttig", gäller, såsom jag förut haft äran säga, hufvudsakligen Utskottets motionsrätt, så att Utskottet icke i tid och otid skall på eget initiativ framlägga förslag. Då Utskottet således måste afgifva svar på väckt motion, så är ju naturligt att ett och annat förslag kan framställas, som Utskottet icke kan styrka med superlativet "högst", men som likväl förtjenar att komma under Riksdagens pröfning, och Riksdagen eger då att afgöra saken.

Förslag om beredande af rätt att anlägga boktryckeri å landet. (Forts.)

Beträffande behöfligheten af den nu föreslagna förändringen har man velat säga, att den icke är af nöden på landet. Men jag skulle då vilja fråga, hvarföre behöfves den mera i de städerna än på landet? Här i Sverige fins det tolf städer, som hafva mindre än 1,000 invånare enligt 1882 års beräkning, nemligen Torshälla, Skellefteå, Borgholm, Öregrund, Mariefred, Skanör, Kongsbacka, Östhammar, Sigtuna, Trosa, Säter och Falsterbo. I dessa städer få nu boktryckerier anläggas. Men deremot fins det på landet åtskilliga köpingar, såsom t. ex. Lysekil med 1,754 innevånare, Carlsborg med 1,700, Arvika med 1,566, Eslöf med 1,368 och Mönsterås med 1,126 invånare och dessutom större jernvägsstationer och lastageplatser m. fl. orter, der folkmängden är öfver ett tusen invånare. Svårligen kan man då säga, att det ligger någon rättvisa deri, att å dessa platser, der folkmängden sannolikt för hvarje år är i stigande på grund af rörelsen i följd af jernvägarne o. d., boktryckerier icke få anläggas.

Det har blifvit så mycket taladt om, hvilken skada den dåliga pressen skulle kunna göra, i fall den finge etablera sig på landet. För min del, tror jag icke, att den dåliga pressen kan blifva sämre på landet än den nu är i städerna, men tror för öfrigt att det icke är skäl att, derföre att pressen *kan* blifva dålig på landet, fördenskull motsätta sig denna reform, ty i följd deraf skulle man ju af fruktan för missbruk aldrig medgifva någon rättighet. Man får finna sig i att om en reform i allmänhet verkar godt, en och annan olägenhet kan uppstå.

Hvad angår ombuden för Justitieministern, så har det accentuerats, att de skola utmärka sig för kunskaper, erfarenhet och bildning, men att det skulle vara svårt att få sådana personer på landet. Jag vågar icke tillmäta mig något omdöme derom, men vågar dock påstå, att nog kan det på landet finnas personer vid åtskilliga platser, som kunna hafva sådana egenskaper, att de skulle kunna användas såsom Justitieministerns ombud. Med afseende på de farhågor, som vid vissa tillfällen uttalats rörande denna fråga, anser jag, att man icke bör se saken från den mörkaste sidan, utan från den stora näringsfrihetens ståndpunkt, nemligen den att hvar och en skall hafva rättighet att ärligt försörja sig på landet så väl som i städerna, och att således boktryckerirörelsen såsom ett näringsfång får sitt berättigande, äfven om det skulle kunna utveckla sig till det slags publicistiska näringsgren, som icke kunde blifva till gagn. Om tryckfriheten missbrukas,

Förslag om beredande af rätt att anlägga boktryckeri å landet. (Forts.)

skall sådant beifras så att grundlagens straffbestämmelser derviдlag skola träffa den, som är brottslig. För min del hyser jag visserligen icke någon förhoppning att efter det beslut, som Första Kammaren för två år sedan fattat, det skall gå bättre nu, men jag är likväl öfvertygad, att Konstitutions-Utskottet har handlat rätt uti att vidhålla den åsigt, Utskottet förut vid flera föregående tillfällen uttalat, och är det på den grund jag nu anhåller, att det å nyo väckta förslaget måtte i grundlagsenlig ordning blifva hvilande till nästa riksdag.

Herr Reuterswärd: I den reservation, som är bifogad detta betänkande, har jag angifvit min ståndpunkt till frågan och följaktligen deri äfven gifvit till känna, huru jag kommer att rösta. Till alla de skäl, som mot det föreliggande förslaget icke blott i dag utan framför allt vid föregående riksdagar här hafva blifvit framstälda, hvaraf en del i dag i minnet åter upplifvats genom uppläsande af hvad en ärad talare för några år sedan här yttrade, har jag dessutom ett, som jag icke har hört åberopadt hvarken i dag eller vid föregående tillfällen, men som likväl gör, att jag med min röst icke kan biträda ett så beskaffadt förslag som det förevarande. Detta skäl är, att jag anser vår tryckfrihetslag så bristfällig, och att i densamma förefinnes så mycket som tarfvar ändring, att innan detta sker, det, enligt mitt förmenande, icke vore lämpligt att utsträcka tryckfriheten längre än denna rätt för närvarande är. Det finnes en, om jag så må uttrycka mig, svart punkt i vår tryckfrihetsförordning, nemligen den, att der göres det möjligt för den verkligen brottslige att undandraga sig straffet, på samma gång som den låter den fullkomligt oskyldige träda emellan för att undergå detta straff. Så länge i en lag, och framför allt i en lag, som har heder och värdighet af grundlag, något sådant qvarstår, kan jag, för min del, icke tillstyrka någon utsträckning i rättigheten att utgifva periodiska skrifter eller att gifva pressfriheten ännu större utrymme. Det är visserligen sant, att det i Sverige fins byar och köpingar med större folkmängd än i en del småstäder, men i hvarje stad fins alltid en magistrat, och det är, såsom den förste ärade talaren yttrade, just sjelfva rättegångssättet, som är det vigtigaste vid handhafvandet af denna lag. Om uti Sveriges hufvudstad, der det icke bör vara svårt att få lämpliga personer till Justitieministerns ombud och att så skyndsamt som möjligt konfiskera och med qvarstad belägga brottsliga skrifter, det likväl visat sig, att dessa i tusental kunna spridas, innan en sådan åtgärd hunnit vidtagas, huru skall det då vara möjligt på landsbygden, der man svårligen kan påräkna att i allmänhet få lämpliga ombud? Jag vågar nemligen påstå, att detta ombudskap måtte vara ett bland de obehagligaste uppdrag, man kan få, och att till ett sådant uppdrag få fullt lämpliga personer måste blifva ganska svårt. Utskottet säger visserligen, att detta numera till en viss grad är afhjelpt derigenom, att vi hafva jernvägar och lättare kommunikationer, men om denna olägenheten i viss mån derigenom är afhjelpt, så är det

Förslag om beredande af rätt att anlägga boktryckeri å landet. (Forts.)

dock på långt när icke tillfyllest. Ty skall ett sådant ombud resa på jernväg långa sträckor och sedan på landsvägen miltals i landet för att öfvervaka tryckerierna, så fruktar jag, att Justitieministern icke kan erhålla lämpliga ombud, som vilja åtaga sig dylik befattning.

På dessa skäl och på alla de skäl, som förut hafva blifvit andragna i denna fråga, anhåller jag, att det nu föreliggande förslaget icke måtte blifva hvilande till grundlagsenlig behandling vid nästa riksdag, utan nu afslås, hvarom jag vördsamt anhåller om proposition.

Herr Wallenberg: Äfven jag hänvisar till de debatter, som förut hafva egt rum i denna Kammare om precis samma sak. Hvarken i nu föreliggande motion eller i det tillstyrkande betänkandet fins någon tillstymmelse till motivering, utan endast ett kort: "det gör ju ingenting". För min del instämmer jag till fullo med Herr Reuterswärd derutinnan att, så länge man icke vill taga itu med att skrifva en tidsenlig tryckfrihetslag, är det gagnlöst att åstadkomma sådana ändringar, som skola göra det ännu svårare att framdeles, när man en gång blir hågad derför, vidtaga lagförbättringar. Det är alldeles solklart, att det ligger en förfärlig orättvisa deri, att lagstiftningen skall vara sådan, att den framkallar försök att låta en okunnig och oskyldig lida straff i stället för den, som verkligen har begått tryckfrihetsbrottet. Så länge detta qvarstår, och så länge Konstitutions-Utskottet icke behagar vidtaga någon enda genomgripande förändring i denna, sannerligen "den sämsta af våra grundlagar", såsom här blifvit yttradt vid en föregående riksdag af en af Kammarens utmärktaste talare, så länge tjenar det ingenting till att göra sådana förändringar, som icke innebära någon förbättring. Jag biträder den förste ärade talaren i hans yrkande om afslag å föreliggande förslag.

Friherre Klinckowström: Då denna fråga vid senaste riksdag förekom i denna Kammare, började jag mitt yttrande med att citera den store skaldekonungen Goethes sista ord: "*Ljus, mera ljus!*" och det synes på grund af sedan fattadt beslut i denna Kammare vid 1882 års riksdag rörande samma, nu återkommande förslag och äfven af den diskussion, som i dag af åtskilliga talare här har blifvit förd, att detta märkliga uttryck väl förtjenar att åter upprepas. För de öden, som denna fråga har undergått från 1865 års riksdag ända tills nu, har Konstitutions-Utskottet redogjort i motiven för dess tillstyrkande betänkande. Deri synes mer än väl, att denna fråga är förtjent af uppmärksamhet, att denna fråga har af än den Första, än den Andra Kammaren, än båda Kamrarne samfäldt blifvit bifallen, men år 1870 blifvit afslagen af Kongl. Maj:t, sedermera åter upptagen vid 1881 års riksdag, afslagits af denna Kammare med 60 röster mot 36, ehuru bifallen af Andra Kammaren, samt nu slutligen vid denna riksdag, på grund af enskild motion, af Konstitutions-Utskottet före-

Förslag om beredande af rätt att anlägga boktryckeri å landet. (Forts.)

slagits att hvila till grundlagsenlig behandling vid nästa riksdag. Detta, mine herrar, måtte mer än väl visa, att frågan är behöflig, att den blifvit en så kallad brinnande fråga, som motser sin lösning, och som så att säga icke kan falla. Det hufvudsakliga skälet emot förändringen af Tryckfrihetsförordningen i detta fall är intet annat än svårigheten att åstadkomma behörig kontroll mot missbruk af tryckfriheten. Kan väl detta nu ske på sätt som Tryckfrihetsförordningen är formulerad och med det monopol — jag säger med flit "*monopol*" — som städerna nu hafva att ensamt få drifva den näring, som kallas tryckeri? Jag tror det icke. Vi hafva flera gånger sett, huru som de myndigheter, hvilka hafva sig uppdraget att vaka öfver tryckfriheten och söka förekomma dess missbruk, hafva gjort det på ett, jag vågar säga, under tidernas längd högst beklagansvärdt sätt. Jag har sedan många år, mine herrar, roat mig med att klippa ur tidningar de trycksaker, som, enligt mitt förmenande, bort af denna ordningsmakt hindras, och jag har med smärta och förvåning sett, att det sällan skett såsom vederbort. Jag skall för den, som vill, kunna lägga fram sådana bevis på hvad jag nu säger, att jag tror hvarje rättsinnad fosterlandsvän skall med sorg och smärta läsa de tryckta bevisen derpå. Det är icke ett och annat, utan hela knippen, som jag sålunda samlat af skandalskrifter, lögnaktiga framställningar till allmänhetens förvillande, sedeslösa historier, lögnaktigt förtal mot enskilda personer, ja till och med vår Konung och den Kongl. familjen; uppgifter af beskaffenhet att icke böra af ordningsmakten tålas. Detta har skett, när tryckerierna endast äro förlagda i städerna, och hvad mera är, det har hufvudsakligen skett i hufvudstaden genom den så kallade skandalpressen och tillfällighetstryckerierna, och det förvånar mig, när här likväl finnas ombud för Justitieministern, och han sjelf har här sin förnämsta verksamhet. När sådant kan ske i städerna, då finnes icke något verkligen grundadt skäl att just derföre hindra tryckfriheten att sprida sitt ljus och sin upplysning i landsorten, der det så väl behöfves. Det är nemligen kändt, att qvarstad lades på N:o 16 af den 23 Februari 1884 af tidningen "Fäderneslandet". Det skedde så sent, mine herrar, att "Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning" kunde tre dygn efter den förra tidningens utgifvande, eller den 26 Februari, aftrycka densamma, hvarigenom den senare tidningen oförtjent nog äfven hemföll under åtal. Åtalet skedde nemligen icke förr, än den 6 Mars, eller samtidigt, som N:o 19 af Fäderneslandet utkom. Hvar hade väl vederbörande myndigheter sina ögon, när de icke kunde redan samma dag, eller dagen efter det N:o 16 af tidningen "Fäderneslandet" utkom, såsom de bort, lägga qvarstad på densamma? Detta dröjsmål visar, att de icke visste, hvad de skulle göra, utan sannolikt blefvo inspirerade derom. Ja, hvad äro sådana vårdare af tryckfriheten, sådana väktare öfver dess missbruk värda? Icke mycket, synes mig. Det skälet för att hindra ljus och upplysning och många välsignelserika frukter af tryckfriheten att sprida sig på landsbygden, nem-

Förslag om beredande af rätt att anlägga boktryckeri å landet. (Forts.)

ligen, att man icke skulle kunna öfvervaka missbruken, synes mig alltså vara föga hållbart.

I botten på detta motstånd, som jag hoppas måtte tillhöra minoriteten i denna Kammare, ligger, som sagdt, enligt mitt förmenande, ett begär att göra tryckfriheten till ett monopol för städerna. Vi veta, att grundlagen förbjuder monopol. Hvarföre skola då städerna hafva ett sådant monopol sig tillförsäkradt, och derigenom hindra spridandet af upplysning och kunskap på landsbygden. Att så sker, är mycket säkert, och jag påminner mig härvid, hvad en af våra största skalder, Kellgren, skrifver i "Ljusets fiender":

"En utlät sig: man vore dum
(se'n saken kommit har så vida)
att vilja ljusets gagn bestrida;
blott att man hindrar det att sprida
sitt sken till hela publikum.
Nu, och på det en dylik fara
ej i vårt land må ega rum,
är bäst man lemnar denna vara
åt mig till monopolium."

Det skrefs för snart ett sekel sedan, och sanningen deraf kan verkligen tillämpas på detta monopolium.

Och hvad vilja dessa städer säga, mine herrar. När man träder dem litet närmare in på lifvet och ser efter, hvad de betyda, så finner man, att det är ganska få af dem, som verkligen kunna göra anspråk på att kallas centra för upplysning och humanitet i det stora omfång, som tryckfriheten skulle åstadkomma. Vi hafva, såsom en talare här framför mig upplyst, 91 städer. Af dessa finnas 13, som sammanlagdt icke hafva mer än 9,548 invånare. Bland dem finnas sådana eländiga kyffen och hålor, som t. ex. Falsterbo med 365 invånare, Säter med 540. De åtnjuta dock monopolium på att få hafva tryckerier inom sina murar, eller rättare kåkar, då det deremot är förbjudet för långt större samhällen på landsbygden att hafva tryckerier.

Af de öfriga städerna hafva 65 mellan 1,000 och 10,000 invånare — egentligen vill jag först då kalla dem för städer, när de hafva 10,000 invånare och deröfver, och af sådana finnas endast 13 i vårt land. Se vi deremot på våra öfriga samhällen, och deribland *köpingarne*, hvilka redan blifvit af en annan talare berörda, så finna vi icke få, som hafva ett ganska stort invånareantal. Så har t. ex. Lysekil 1,754, Arvika 1,566, Eslöf 1,368 och Mönsterås 1,126, hvar och en sålunda mer än 1,000 invånare. Men dessa kunna icke få hos sig tänd den upplysningens fackla, som kallas tryckfrihet. Se vi åter på landsförsamlingarne, så är det än mera galet. Det finnes 264 *socknar*, som hafva 3,000 invånare och deröfver. Jag vill icke trötta Kammaren med att upplysa om deras gruppering inom tusentalen, ehuruväl jag till min egen ledning gjort en sådan gruppering; utan ber endast få nämna, att det finnes socknar, som räkna 10, 11, 12, ja, öfver 12 tusen invånare.

Förslag om beredande af rätt att anlägga boktryckeri å landet. (Forts.)

Hvarföre skola dessa stora samhällen vara beröfvade tryckfriheten? Men om dessa också icke för närvarande hafva så stort behof af eller möjlighet att kunna understödja sådana företag, som tidningar, så kan det likväl icke bestridas, att på landsbygden finnas än större samhällen, de så kallade *häraden* och *tingslagen*, hvilkas befolkning mycket väl kan bära underhållet af egna periodiska tidningar. Vi hafva 97 härad eller tingslag med 13,000 invånare och deröfver. Jag har grupperat äfven dessa samhällen efter tusental, men vill icke pröfva Kammarens tålamod med mina uppgifter härutinnan, utan endast nämna, att 27 härad eller tingslag hafva öfver 23,000 invånare och deribland Rönnebergs, Onsjö och Harjagers tingslag 45,975, Luggude härad 43,865, Herrestads, Ljunits och Vemmenhögs tingslag 42,899 samt Marks härad 35,778.

Om herrarne ändock visste, hvilka svårigheter landsbygdens invånare hafva att kunna förena sig om gemensamma angelägenheter, som nära röra dem, t. ex. i fråga om skatteväsendet, eller, i politiskt afseende, såsom vid val af landstingsmän eller riksdagsmän! Det finnes ingen sammanhållning inom tingslagen eller häradena i dessa fall, ty de äro beröfvade möjligheten att hafva några tidningsorgan, som upptaga frågorna till diskussion och derigenom bereda utväg att sammanjemka meningarne.

Herrarne tro kanske, att om tryckerier anlades på landsbygden, skulle de blott blifva till nytta för skandalpressen. Jag tror tvärt om, att de skulle komma att hindra dess utbredning från städerna; ty det är af brist på annan god läsning för billigt pris, som landsbygdens invånare ofta slå sig tillsammans om att köpa någon af de tidningar, som komma ut en eller ett par gånger i veckan, och härvid faller valet ofta nog på en dålig tidning. På det sättet kolporteras ut vida mera smuts, än som skulle blifva förhållandet, om de hade egna tidningar.

Jag skall, i fråga om nyttan af egna tidningar på landsbygden, taga ett exempel bland hundra. Jag har en gång varit i tillfälle att erfara, hvilket värde detta sätt för meddelande af kommunikationer inom kommunerna skulle ega. Det var en skattefråga i det härad, jag tillhör. Der hade under 149 år bortåt flere hemman blifvit orättvist beskattade. Det gick löst på ett skattebelopp af $85^1/_2$ tunnor säd, som dessa hemman fingo årligen under nämnda tid betala till kronan, och inga myndigheter upplyste härom, ehuru både Kammarkollegium och Konungens Befallningshafvande ganska väl visste, att det var en olaga beskattning. Hemmanen hade fått erlägga s. k. drängespanmål efter oförmedladt mantal i stället för att det bort ske efter förmedlade mantalet. När jag flyttade till häradet, tog jag del i den rörelse, som då pågick derstädes i syfte att vinna rättelse häri. Men hvilket besvär var det ej att resa på det ena sockensammanträdet efter det andra och samtala med, upplysa och öfvertyga folket om sanning och rätt. Det lyckades dock ändtligen. Hade nu en tidning funnits inom häradet, så hade det varit en lätt sak att åstadkomma denna öfvertygelse. Följden blef emellertid, att man till slut fick rätt, det resolverades nemligen af Kammarkollegium den 21 Juli 1870,

att skatten skulle utgå efter förmedladt mantal. Men veta herrarne hvad denna obetydliga skattefråga kostade dessa stackars hemmansegare? Jo, om jag lägger räntan till kapitalet och beräknar ränta på ränta, så blir det en summa af omkring 20 millioner kronor. Detta är *en* bland de många sådana frågor, som förekomma. Många bäddas nu ned i tysthet allenast af brist på sammanhållning mellan de deri intresserade. Dessa kunna ofta icke heller reda sig i invecklade fall. En periodisk press på landsbygden, som upplyste dem om förhållandena, skulle skaffa rätt åt alla och sålunda blifva till stor välsignelse.

Förslag om beredande af rätt att anlägga boktryckeri å landet. (Forts.)

Och vidare, alla dessa kungörelser och förordningar, som upplåsas från predikstolarne, de blifva ofta i vanställd form återgifna i hemmen, hvaraf många olägenheter uppkomma. De skulle kunna utgöra föremål för en sådan periodisk press.

Jag vill icke upptaga herrarnes tid med att tala om de många ytterligare fördelar, som skulle uppstå genom en sådan press. All upplysning, allt ljus är skäl att sprida på landsbygden lika väl som i städerna, och kanske företrädesvis på landsbygden, som nu är så styfmoderligt behandlad.

Och, för att låna ännu ett uttryck af Kellgren, det kan endast vara den "*surögde mannen*", som kan sätta sig emot ett sådant uppenbart ljusets spridande.

Redan 1810 års Konstitutions-Utskott uttalade sig om denna fråga på följande sätt: "Utskottet har nogsamt insett *å ena sidan*, den mindre billighet, som skulle ligga uti ett absolut förbud af boktryckeriers inrättande på landet" — således erkänner redan detta Utskott nödvändigheten och billigheten af hvad som nu föreslagits — "och å andra sidan svårigheten att der kunna hafva den tillsyn och kontroll mot missbruk, hvilka ordning och säkerhet fordra. Utskottet har likväl trott, att den utväg, det föreslagit, skall utan betydlig olägenhet kunna nyttjas, intill dess erfarenheten hunnit lära, i hvad mån denna tillåtelse af boktryckerinrättningar på landet må vidare kunna utsträckas eller ock nödvändigt fordra mera inskränkning".

Ja, sedan detta skrefs, mine herrar, det är nu 74 år sedan, hafva vi haft många erfarenheter i dessa frågor, och jag tror, att det kan vara tid på att litet grand lossa på de restriktioner, som Konstitutions-Utskottet och efter detta Riksens Ständer då ansågo sig böra lägga på tryckerirörelsen i landet.

Ett skäl, hvarföre det vore önskvärdt, att detta af Konstitutions-Utskottet förordade förslag blefve hvilande till nästa riksdag, för att då, som jag hoppas, af Riksdagen bifallas, är äfven det, att när i så fall frågan sedan framkommer till Kongl. Maj:t, så torde Kongl. Maj:t måhända behandla tryckfrihetsfrågan i sin helhet med mera välvilja, än som hittills skett. Och äfven om Kongl. Maj:t då icke skulle bifalla denna Riksdagens begäran oförändrad, så finnas flera sätt att ändock gå Riksdagens önskan — och äfven landets, det är jag öfvertygad om — till mötes. I detta hänseende vill jag fästa uppmärksamheten på, att när denna fråga vid 1882 års riksdag var före i Första Kammaren, så yttrade Herr f. d.

Förslag om beredande af rätt att anlägga boktryckeri å landet. (Forts.)

Justitieministern Carleson, bland annat, att han ansåg, att för särskilda orter borde medgifvas något undantag (nemligen från Tryckfrihetsförordningens nuvarande bestämmelser) bestämdt antingen genom lag eller genom Kongl. Maj:ts förordnande eller kanske helt enkelt beroende af chefens för Justitiedepartementet pröfning.

I hvilket fall som helst, så finnas flera utvägar för Kongl. Maj:t att taga frågan om hand och befordra densamma till allmän båtnad samt upphäfva det förhatliga monopol, som städerna nu innehafva på boktryckerirörelsen. Det är derföre icke skäl att nu tvärt afslå förslaget.

På grund af hvad jag sålunda i största korthet erinrat, anhåller jag att Kammaren måtte bifalla Konstitutions-Utskottets ifrågavarande förslag.

Friherre von Essen, Reinhold: Ett af de förnämsta skäl, som blifvit anförda mot det förevarande förslaget, rör svårigheten att på landet kunna finna personer, som vore lämpliga att såsom Justitieministerns ombud utöfva tillsyn öfver tryckerierna. Det har redan blifvit påpekadt, att vi hafva åtskilliga köpingar och andra folkrika orter på landsbygden, som till folkmängd, affärslif och betydenhet i öfrigt öfverträffa många af våra mindre städer. Och om det i städerna, äfven i de minsta, ej visat sig någon omöjlighet att kunna få lämpliga personer till ombud, så lär det få medgifvas, att det ej heller på dessa platser blir omöjligt. Men, säger man, på landsbygden? Boktryckerier kunna uppstå på landsbygden i glest befolkade trakter och der blir det omöjligt att få ombud. För min del tror jag, att denna sak löses ganska enkelt, ty der blifva inga tryckerier anlagda. Tryckerierna betraktade såsom industriella anläggningar lyda nemligen samma lagar som andra sådana: det är lagarna om tillgång och efterfrågan som reglera deras tillvaro. Få de icke afsätta sina alster, så bära de sig icke, och bära de sig icke, kunna de naturligtvis ej existera. Det lär således endast blifva på sådana orter, der en tillräcklig folkmängd betingar en tillräcklig läsarekrets, som boktryckerier komma att anläggas. Detta anser jag ligga i sakens egen natur.

Hvad återigen köpingar och andra större och folkrikare trakter beträffar, så är det väl klart, att de hafva behof af tryckeri-alster af åtskilliga slag, såsom annonser och annat accidenstryck. Och se vi på befolkningen i de tätare bebygda trakterna, så är den mångenstädes särdeles intresserad af att få en egen tidning, som kan behandla de lokala spörsmålen, som för trakten äro af största intresse, men hvilka ej kunna få någon tillfredsställande behandling i de stora tidningarna eller ens i provinsblad utgifna på längre afstånd från ifrågavarande ort. Att så förhåller sig, bevisas bäst deraf, att det finnes åtskilliga platser, jernvägsstationer och köpingar, som redan hafva sina egna tidningar, ehuru de icke få tryckas på platsen, utan i närmaste stad, som kanske ligger på många mils afstånd. Nog är det hårdt, att på så sätt

förorsaka dem tidsförlust, onödig omgång och ökade kostnader för de tryckalster, som de verkligen behöfva.

Förslag om beredande af rätt att anlägga boktryckeri å landet. (Forts.)

Nu har man här äfven talat om, att det literära proletariatet härigenom skulle få en ökad verksamhetskrets; men jag hemställer, huruvida landsbygden visat sig vara tacksammare jordmån för samhällsupplösande läror än städerna eller om sedeslösa skrifter bland landtbefolkningen finna sin mest tacksamma publik. Jag tror det icke.

Hvad slutligen beträffar svårigheten att få skyndsam handräckning för åläggande af qvarstad, när sådan skulle komma i fråga, så äro numera kommunikationerna och medlen att meddela sig med hvarandra äfven på den tätare bebyggda delen af landsbygden så många, att det nog utan särdeles svårighet går för sig att inom en mycket kort tid erhålla den nödiga handräckningen. Äfven i afseende på juryns sammansättande torde svårigheterna ej vara särdeles stora. Ty om denna ock tages från städerna och trakterna deromkring, så äro dock i allmänhet afstånden ej så förfärligt långa, att man icke i städerna vet, hvad som tilldrager sig på den kringliggande landsbygden.

Verkningarna af den föreslagna förändringen, om den bifalles, tror jag icke blifva särdeles stora eller genomgripande; endast att några folkrika orter, som nu icke hafva, men borde få hafva tryckerier, komma i åtnjutande deraf, men som jag anser förändringen rättvis och billig samt icke medförande några vådor, anhåller jag om proposition å bifall till Utskottets hemställan.

Herr Stråle, Wilhelm: Jag begärde ordet, då Friherre Klinckowström omtalade det florilegium af smutsalster, som han samlat ur tidningspressen. Jag beklagar lika högt som han, att sådana alster finnas; men månne det kan vara skäl att lemna tillfälle att äfven från landsbygden samla sådant florilegium; och månne vår tryckfrihetslag är för närvarande så beskaffad, att det är skäl medgifva den föreslagna utsträckningen utan någon annan förändring i tryckfrihetslagen? Jag yrkar afslag.

Herr Bergström: Om någonsin, så i förevarande fall, synes mig rådligt att iakttaga konservativ försigtighet, då det gäller att öfvergifva det bestående och öfvergå till något helt och hållet nytt. I detta fall veta vi, hvad vi hafva men icke hvad vi få. Den begärda förändringen är ett steg i det okända. Det är erkändt och måste erkännas, att den fria pressen, när den verkar i goda krafters tjenst, är en utomordentlig välsignelse för ett land, men att åter en sådan press, när den tjenar onda makter, verkar samhällsupplösande. En folkväldets vän, Tocqueville, har också sagt, att fråga är om med en sådan press ett samhälle kan ega bestånd.

Det är dessa synpunkter, som hufvudsakligen böra för afgörande af förevarande ärende, vara bestämmande, men icke talet om näringsfriheten och dess följdrigtiga tillämpning eller det dermed jemförliga talet om, att städerna hafva monopol att be-

Förslag om beredande af rätt att anlägga boktryckeri å landet. (Forts.)

drifva boktryckerirörelse. Grundlagen förklarar denna rörelse fullkomligt fri. Den säger, att det står hvar och en fritt, att utan hinder af någon särskild författning, äldre privelegier eller något boktryckeriregelmente, samt utan att vara underkastad någon skråordning, anlägga sådana tryckerier, af hvad beskaffenhet eller vidd honom tjenligt synes, uti stad eller inom afstånd derifrån af högst en half mil. Grundlagen gör icke ens den helt naturliga inskränkningen, att för att bedrifva boktryckerirörelse skulle erfordras att råda öfver sig sjelf och sitt gods och vara välfrejdad. Om nu detta oaktadt lagstiftarne funnit nödvändigt föreskrifva, för tillsynens skull, att boktryckerirörelse ej får utöfvas annat än i städerna och på mindre än $^1/_2$ mils afstånd derifrån, så kan detta stadgande icke sägas innebära en inskränkning i näringsfriheten, ty om staten finner lämpligt att gifva ordningsföreskrifter i afseende på en rörelses utöfvande, så är det icke någon inskränkning i näringsfriheten. Faller det någon in att såsom intrång i näringsfriheten beteckna t. ex. påbudet att en dynamit- eller nitroglycerinfabrik ej får anläggas i närheten af en stad eller att garfverier och dylika för allmänna sundheten menliga yrken ej få utöfvas midt i städerna utan böra förläggas till utkanterna deraf? Jag kan således icke finna, att detta tal om, att näringsfriheten lider intrång derigenom, att boktryckerier icke få anläggas annorstädes än i städerna eller inom en half mil derifrån, har några skäl för sig.

Visserligen har motionären tillåtit sig tillvita Första Kammaren, att den icke skulle vilja vara med om att bereda tillfälle till spridande af mera upplysning i landet, men jag hemställer, om denna beskyllning är befogad. På hvad sätt främjas upplysningen i landet? Jo, derigenom att goda böcker och tidningar utgifvas; det sker i rikt mått i vårt land och det står hvar och en fritt att skaffa sig sådana. Icke lärer det väl göra något till saken, om de tryckas i ett boktryckeri beläget å landet, eller å ett i stad. Man kan derför icke påstå, att Första Kammaren med sitt år 1882 fattade, af motionären då bittert klandrade beslut afsett att hindra upplysningens spridande inom landet. Friherre Klinckowströms patetiska åberopande af skaldekonungens ord på dödsbädden "Licht, mehr Licht!" bevisar intet i denna sak; jag skall tillåta mig anföra ett mera prosaiskt, men också mera hit hänförligt citat ur kronprinsens gamla A-B-C-bok:

> En vårdad eld gör gagn, en vådeld allt förstör,
> så en och samma sak båd' gagn och skada gör.

För min del skulle jag icke vara emot att successive öfvergå till en friare lagstiftning i förevarande ämne och skulle sålunda icke motsätta mig ett moderat förslag af Konstitutions-Utskottet, t. ex. att boktryckerirörelse finge utöfvas äfven i köpingar och på en half mils afstånd derifrån. Det kunde vara ett öfvergångsstadgande och man finge då se, huru saken kunde slå ut. Ett så radikalt förslag som det nu föreliggande vill jag deremot icke vara med om.

Förslag om beredande af rätt att anlägga boktryckeri å landet. (Forts.)

Med hvad jag yttrat har jag ej afsett att klandra Konstitutions-Utskottet för det Utskottet vidhållit sina förut uttalade åsigter, men jag har ansett detta vidhållande icke kunna inskränka rättigheten att kritisera de skäl, som Utskottet för sina åsigter anfört; och då jag finner dessa icke vara så giltiga som dem, hvilka å andra sidan mot nämnda åsigter anförts, yrkar jag afslag å Utskottets betänkande.

Sedan öfverläggningen härmed slutats, yttrade Herr Grefven och Talmannen att i afseende på förevarande paragraf blifvit yrkadt, dels att Utskottets förslag skulle antagas att hvila till vidare grundlagsenlig behandling, dels ock att förslaget skulle af Kammaren afslås.

Härefter gjorde Herr Grefven och Talmannen propositioner enligt dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på afslag å Utskottets förslag vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som vill, att Konstitutions-Utskottets i utlåtandet N:o 3 framstälda förslag till förändrad lydelse af § 1 Tryckfrihetsförordningen skall hvila till vidare grundlagsenlig behandling, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås berörda förslag.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—27;
Nej—62.

§ 5.

Herr Hallenborg: Sedan Kammaren beslutat afslå Utskottets förslag i första punkten, så hemställer jag om afslag äfven å de öfriga punkterna.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad, och Utskottets ifrågavarande förslag afslogs.

Utskottets i utlåtandet gjorda hemställan.

Förklarades besvarad genom Kammarens förut fattade beslut.

Justerades ett protokollsutdrag för detta sammanträde, hvarefter Kammaren åtskildes kl. $^3/_4$ 3 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.

Stockholm, tryckt hos A. L. Normans Boktryckeri-Aktiebolag 1884.